Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ad Pavlinae Doctrinae Stvdivm Adhortatio - Cod. Karlsruhe 387

Melanchthon, Philipp
Paulus <Apostel, Heiliger>

[Basileae], [1520-21]

VD16 M 2416

Capvt Secvndvm

urn:nbn:de:bsz:31-46280

Visual Library

Malicia [qua quis . . . mala . . .] [malos fructus affert]

Κακία Affectus quo quis propensus est ad malu fa-
ciendu, & ad male ꝯmodandu & nocendu alys

Malus pectus Moribus

Grece κακοήθεια, affectu significat sinistre & ma-
le interpretandi aliena q est fons suspitionu

Susurrones q clam detrahunt, Detractores qui palam detrahunt

Alieni a Charitate affectu

Grece ἀστοργοι .i. no solliciti p fr̄e Non captantes
occasiones iuvandi fres Debemus n: no solu iuvare
eos q nras opem implorant Sed ipi nos exponere
illis & solliciti ee p illis & sponte manu iacenti-
bus porrigere Qui cu deo misericordia noverit

Epilogus (ꝫ Cuius hec sententia (ꝫ Hy oes sciverunt
legem & tu peccaverunt neqꝫ modo peccaverit,
Sed & (quod absurdius videtur) voluptati eis fu-
it alios peccare

CAPUT SECUNDUM

Quapropter inexcusabilis es o hō

Principio Secundi Capitis digressione quadam ex- [digreditur]
spaciatur paulus Qua grecie insectatur Hypocri-
tas & in specie bonos In quem locu [digressionis] inducit
ab [vanos] occasione Qua dixerat eos qui lege sciunt
no mo peccare sed etiam voluptate quadam titil-
lari alys peccantibus Statim subjicit [subjungit] Qꝫ etiam si
sunt q in specie faciant legis opa Dum tamen in specie

publicis criminibus obnoxios, tamen ysdem illos
obnoxios vitiis que in aliis velint videri rep
hendere q: d: Sunt aut quedam qui iusti sibi
videntur, Damnentque aliorum vitia Jllis dico
q nō aliter ipsi peccent quam hii quos damnent.
Obseruabis itaque paulum hic vniuersam hominum
iusticiam damnare Quod etiamsi in speciem
recta & bona faciat homo Tamen id animi af
fectu repugnante fit, q: d: Et si non scortetis
palam fratri inimicus nō sis: tamen sic affectus
es vt voluptati tibi sit Venus aut vindicta:
Vt si liceret malles explere animum quam coercere.
Hic vides quid sit humana iusticia opus
simulatum affectu repugnante Sic Christus
Mathei 23 pharisaeos vocat dealbata sepulchra
Nam vt ea foris videntur hominibus esse specio
sa Intus sunt plena ossibus mortuorum & omni
spurcitia Sic pharisei in speciem videntur
iusti, intus sunt pleni Hypocrisi & maligni
tate iniquitatis Sic Paulus in Galatis ait Sub
maledicto esse quotquot sunt ex operibus legis. i.
maledictos esse quotquot faciant legis opera
sine spiritu Quia nunquam ex corde fit lex
sine gratia Sed tum simulatur qualecumque

[Margin notes:]
Contra Hi pocritas
Ecce quid humana iusticia
Quod eidem nunquam [illegible] [illegible] iusticia animi a gratia excludit
Lex sine spiritu fidei nō impletur

opus Idem hoc loco agit cum inquit Eadem facis tu qui iudicas q: d: Tu ipse non aliud es affectu atque ille qui palam peccat Ut illi peccavit vo luptas Ita & tibi, Quid igitur damnas? Ipse reus eiusdem criminis

Salvator dicit Hypocrita eiice primum trabem ex oculo tuo

Deinde ut explicet rem clarius Esto Hypocrisis [illegible] nam non perspiciant hominum oculi At perspicit + hoc est qui intimos animi affectus introspicit & iudicat deus qui scrutatur corda / qui secundum veritatem iudicat Observabis igitur humanam seu civilem seu pharisaicam iustitiam plane potest esse & hypocrisim Addit autem duas comites huius pharisaicae iustitiae Superbia & obstinatio Superbia pharisaica quia sibi de iustitia sua pharisaei placent & confidunt, Atque hanc exercent prophetae passim Hiere: 13 ca: Sic Computrescere faciam superbiam Iuda & superbiam Ierusalem, Alii 48 Ezaie 16: Audivimus superbiam Moab Ipsa in eodem capite Et allidit manum ad Moab in vomitu suo & erit in derisum etiam ipse / fuit ei: tibi in derisum Israel quasi inter fures reperisses eum

Scholastici hec opera vocant moralia & eadem merentur gratiam Ecce eorum vesaniam

Alii [illegible]

Per Moab & Ammon pharisei significantur Moab n: per super

Bonitas declaratur benefaciendo vel beneficio hic pharisaeis

Tollerantia qr deus tollerat peccantem alias statim q sustinet tot multa pericula perire debebat In Gene: morte morieris cum quoque die peccaveris

Lenitas dilatatio penarum quod non statim irrogat penas qua expectat emendationem nostram

Alii dilat[illegible] bonum

Collige in scripturis sententias de dei toleratia,
De ficulnea apud Lucã De Salomone tribus
viribus vorato
Sed iuxta duritiã
Impietatẽ pena Certas est, fructus Obstinatio
& securitas quam Esaias eleganter describit c: 28:
percussimus fedus cũ morte: & cũ inferno fe//
cimus pactũ, Item 30: Cesset a facie nrã sanc:
tus Israhel Qui redditurus ẽ vnicuiq3 iuxta
Vulgarem modum loquendi scripturã Mercedẽ p
operibus dari Sicut & dominus apud Matheũ
ca: 25: recenset opa Christiani sui &c Quem sic
oportz intelligi Primũ fide tũ saluari Ioan:
3 Exaltari oportz filium hominis vt omnis q
credat in ipsum nõ pereat sed habeat vitam
eternã, Item Qui credit in eũ non iudicatur
Ad Ro: 4: Ei qui nõ operatur sed credenti
in eũ qui iustificat impiũ: reputatur fides
eius ad iusticiã secundum propositũ grẽ dei Sic
& tũ incredulitate damnari Ioan: 3: Qui non
credit iã iudicatus est Itaq3 primum iudicatur
fides aut incredulitas Opera vero iudicantur tanq3
fidei aut incredulitatis indicia, eo q impossi
bile sit fidem sine bonis fructibus, aut incre//
dulitatẽ sine malis fructibus ẽẽ Sicut dñs in Euã//

Chrs dicit Ex fructibus eorum cognoscetis eos Ipsa
Bona opera non sunt iustitia, sed declarant
iustitiam Sic ipsa mala non sunt iniustitia sed
declarant iniustitiam

Tribus notis signat hunc diem: Lex, Revelationis, Iusti iudicij — quia tunc: Misericordie locus non erit; Occulta nuda erunt que nunc latent; Quo recte pro operibus meritis tunc iudicabitur [illegible]

Esto quod ignoraverint legem scriptam seu Mosaicam
gentes. Attamen iudicabuntur (lege naturali) .i. Lex Mosaica non
iudicabit gentes (sed iudeos) que data populo Circumciso tantum,
non toti orbi Sed morales tunc gentes obstringit
lex non Ceremonialis
Gentes licet non habuerint legem Mosi potuerunt
tamen iusti haberi a deo fecerunt tamen legem naturae
Lex est indicium operum, quecunque erant Que sunt apud
gentes ergo legem habuerunt
Conscientia non potest esse sine lege
Conscientia proprie lex est vindex que iudicat gentibus
quam male vel bone fecerint
Confert hic legem nature (naturali instinctu) legi scripte
Natura que legis sunt fecerunt
Torsit hec sententia Augustinum varie ac mul-
tipliciter ac multipliciter quam dixerit paulus gentes

Lex indicat quod docet bonis quod tamen [illegible] Sed illis qui ea vita et moribus exprimunt ut [illegible] sunt

Na[illegible] & Gelasium Epis [illegible] & [illegible] est [illegible] posse [illegible]

[illegible] dico [illegible] fide & [illegible] dei

natura viribus ac sine spu gr[ati]e legem absolvisse
Cu[m] aut natura, que legis s[un]t fecerint, Porro satis
constat non posse e Paulo colligi desputenti gentes sine
spiritu fecisse legem: Cu[m] hoc ip[su]m ubique agat
ac doceat non posse fieri legem nostris viri-
bus: alioq[ui] Christus frustra mortuus esset,

Spectandu[m] est ci[rcu]m[stan]tie sed quod scriptura intendit, Non q[uod] vno aut alio loco dictu[m] est

Quare cu[m] sententia scriptoris magis & potius petenda sit ex vna sent[enti]a ex tota disputatione, q[uam] ex vno aliquo versu: abutuntur Paulo q[ui] hunc vnu[m] versiculu[m] p[ro] iustitia viriu[m] humanaru[m] p[ro]banda iactat: Iam & hic spectandus est ordo & ro[ti]o sermonis: Vn[de] facile poterit colligi no[n] e[ss]e Pauli sente[n]tia[m] Gentes sine spiritu gratie bona fecisse, Op-pont n[am]: Paulus vocabulo naturali legem scripta[m], vt sit naturaliter quasi no[n] scripta le-ge, Est ergo s[ente]n[ti]a Gentes non p[er] legem scrip-tam sed naturaliter hoc est naturali lege o[n]dente / fecerint que legis s[un]t: Nec excludit[ur] spiritus gratie, sed legu[m] inter se comparatio [est]

Su[mm]a scriptoru[m] ex tota co[n]t[extu] disputatio[n]e petenda [est]

Q: d: Iudeoru[m] op[er]a scripta lege Gentiu[m] opa naturali lege & suapsorte Conscientia iudica-tur: fuerunt in Gentilib[us] i. inter gentiles pleriq[ue] vt Iob Naaman Syrus 4 li: Regu[m] 5 & similes spiritu dei iusti-ficati gentiu[m] quoru[m] opera sua ipsoru[m] Conscientia:

De hijs pas[s]im apud Hieronimum

Iste Naaman Syrus erat leprosus mundatus ab Helizeo vt patet Luce 4to capite

Adeoqz lex naturę indicavit, & loq paulū de iusticiatę etiam sequentia declarant, Si preputium iusticiationes legis servaverit, nonne preputiū illius p Circūc: Alius sensus
fortasse non inepte rem expedieres hoc mō, quod quatenus Iudei per legem scriptā faciunt legis o: pera Eatenus tantū p legem naturę & gentes faciunt legę opera Nam vt per legem scriptam Iudei faciebant simulata ficta & externa opera, Ita per legē naturę gentes faciebant simulata & externa opā
Et sicut iudeos lex scripta iudicat, ita gentes naturales Conscientia: vt sit simplex sententia iudicio est & gentibus legem fuisse: quia eadem fecerunt que iudei fecerunt: & idem apud gentes iudiciū Conscientię fuit quod apud Iudeos
in spū videns iustitia legem vocat nō sit
Erre in Iudeos cognominario Quo tpe nō fuit declarata eterna vita neqz eterna pena
Secunda ppositionis pars
Vt in gentibus, sic & hic iudeorū Hypocrisis taxatur, Damnans humanā iusticiā, Licet gloriaris de lege Quamqz colas vnū deū Attamē idolatra es affectu cordis facię, que nō facię opera
Vera soliditas iusticia p Chrm̄ .i. Veritas humana simulatio & Hypocrisis
Quidquid fit sine spū gratię Lrā est Reditus ad Narracionem
Spūs est affectus qui fit a spiritu scto
quamquam legē habuerint Mosaicā
Secunda propositionis pars & iudeos peccatores esse & vt supra in disputatione de gentibus ma//

Matth: 23: [illegible]

manifesta scelera ita hic nō tam manifesta quam occulta & interna vitia adeoque Hypocrisin taxat. Accusatque omnis humana iustitia que sit operum hypocrisis & simulatio Cum animus interim sit impius & blasphemus & homicida & multis nō [illegible] obnoxius

forma & certa [illegible] cum gentes nō habeant certā dei [illegible] Sacrilegum ad [illegible] templum dei [illegible] cor est polluendo & violando

Quamvis extra opus feceris nihil fecisti

Nomē dei per vos male audit

Hypocrisis

Si Paulus hic hypocrisin sectatur: cur ait nomē dei male audire in gentibus? cum hypocrisis in speciem iusta sit, Rude quemadmodum in Euangelio Christus de Hypocritis ait Ex fructibus eorum cognoscetis eos: Cum tamē fructus speciosi & boni videantur. Ita hic propter Hypocritarum fructum male audiri verbum dei ait. Duplica sunt aut Hypocritarum opera Quedam omnium vestimenta que sese in speciem egregie pia opera Quedam sunt hypocrisis exa. vt cum tese fuerint impuritate, blasphemijs, diffidentia, desperatione, invidentia: odijs, calumnijs & similibus: propter hic nō dei male audit in gentibus

Circumcisio quidem prodest si legē servare

Circumcisio

Nunquid circumcidi est est legem servare: Respondeo duplicem esse Circumcisionem Aliam literae: De qua apud Ahad [illegible] cordis Circumcisio hic est externa Circumcisio

Hier: 4. ca: Novate vobis novale & nolite serere super spinas Circumcidimini domino et auferte preputium cordium vestrorum

cisio, externum opus Corde non circumciso i. impuro, & ea nihil est [opus dei] Sic 1 Chorin: 7: ait Circumcisio nihil est preputium nihil est: observatio mandatorum dei aliquid est. Circumcisio spiritualis est pura voluntas que spiritu fit: & hanc exigit lex: ideo lex non servatur etiamsi in speciem serviatur, servatur autem Cum ex corde fit per spiritum, Sic intellige & aliquas sententias iudeum non esse, qui palam opera legis facit, Sed qui spiritu facit [Gal: 6]

Circumcisio Cordis que spiritu constat non litera

Observabis hic potissimum duo vocabula Literam & Spiritum Significat n litera non seu sensum literalem seu historicam vt Origenes putat Sed omne opus omnem doctrinam que non vivit in Corde per spiritum Lex litera lex litera est: Euangelium litera est: Historia litera est: Allegoria litera est Opus externum quantumvis speciosum litera est: Adeoque quicquid non vivit in corde per spiritum & gratiam litera est [Quid litera]

Spiritus est quod spiritu gratie in corde vivit Quid spiritus est amor dei & proximi verax & vivens in corde que est lex digito dei in corde inscripta non in tabulas lapideas. [Quid Spus]

Litera mera facit hypocritas

In manifesto i. exteriore homine Ex solo semine Abrae i. non qui in operibus facit opera legis iudeus est, Sed in occulto i. qui vivo corde iudeus fuerit iudeus est [illegible] [illegible] qui praeputium gerit circumcisus est

Spiritus est fides qua vere & ex Corde Euangelio
creditur: Sic vsurpantur a paulo hec vocabula
cum hic tum alias. Circumcisio cordis circumcisio est
que spiritu constat non litera, Vbi satis clare
cordis circumcisionem affectum faciende legis vocat
Literam externum opus Sic Roma: 7: ait le
gem spiritualem esse, Quod intelligi non potest quomodo
vulgo exponitur legem esse Allegoricam quia ipse
textus exemplum de lege Morali profert que non est
Allegoria: Non Concupisces Sed hic sensus
est legem esse spiritualem .i. affectum requirere
legem non fieri opere externo Nisi ex corde fi
at iuxta quod & Christus ait Qui viderit
mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus
est Sic 2 Chorin: 3 litera occidit Spiritus vivifi
cat Litera .i. lex sine gratia nunquam fit recte, planeque
occidit Spiritus autem vivificat .i. spiritus cor puri
ficat & immutat & est vivax in corde affec
tus quo legi satisfit

Cuius Iudaice .i. des Iudentums reprobat & repetat pro mysteria Circumcisionis interna non externam

CAPVT TERCIVM

Quid igitur habet in quo precellat Iudeus
Principium capitis 3 subobscurum est Quare compo
sitionem sermonis & consilium scribentis [pauli] diligenter
consideremus Quia in [superiori capite]: dixerat Circumcisionem